

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І МУЗЕЙНО-
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Кафедра психології та педагогіки

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

**Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із
спеціальності 053 Психологія, Освітньої програми «Психологія»**

Харків - 2023

УДК 159.9 (073)

З-14

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 10 від 20.04.2023 р.)

Рецензенти:

Віденєєв І.О., канд. психол. наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки ХДАК

Ушакова І.М., канд. психол. наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та філософії Кременчуцького
національного університету ім. М. Остроградського

Укладач:

О.В. Радько, канд. психол. наук,
доцент кафедри психології та педагогіки ХДАК

З-14 ***Загальна психологія*** : програма та навчально-методичні матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із спеціальності 053 «Психологія», освітньої програми «Психологія» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т соц. комунікацій і музейно-туристич. Діяльності, Каф. психології та педагогіки ; [уклад. О. В. Радько]. Харків : ХДАК, 2023. — 40 с.

Навчальний курс «Загальна психологія» є базовим для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із спеціальності 053 Психологія, Освітньої програми «Психологія». Зміст курсу розкриває основні категорії загальної психології, психічні явища, історичні передумови і перспективи розвитку загальної психології, її напрями та галузі, структуру, задачі та методи науки, її міждисциплінарні зв'язки з іншими науками та сприяє засвоєнню практичних навичок проведення психологічних досліджень з використанням основних методів цієї дисципліни.

УДК 159.9 (073)

© Харківська державна академія культури, 2023 р.

© Радько О.В., 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь	Характеристика освітнього компоненту
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 21	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Обов'язкова
	Напрямок підготовки <u>053 Психологія</u> (шифр і назва)	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>курсова робота або аналоги</i> не передбачено	Спеціальність <u>Психологія</u> (освітня програма)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 630		1,2-й
		Семестр
		1,2,3-й
		Лекції
		20/20/50 год.
		Практичні
		10/10/24 год.
		Семінарські
		30/30/16 год.
		Самостійна робота
		120/120/180 год.
		Індивідуальні завдання: не передбачено
		Вид контролю: 1 сем. – залік; 2 сем. – іспит; 3 сем. - іспит.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача - 8	Ступінь: бакалавр	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання — аудиторних/самостійна 210/420

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Цілі й завдання навчальної дисципліни «Загальна психологія» визначаються передусім необхідністю формування у здобувачів вищої освіти гуманістичного менталітету як важливого чинника забезпечення гуманістичної спрямованості розвитку суспільства в Україні. Вивчення курсу повинно служити тому, щоб людина глибше розуміла світ, могла ефективно здійснювати професійну діяльність, успішно взаємодіяти з іншими людьми, будувати правильні відношення в сім'ї та виховувати своїх дітей.

Враховуючи предмет означеної навчальної дисципліни — виховання психологічної компетентності психолога, курс передбачає досягнення **мети**:

– формування загальної психологічної культури майбутнього психолога, засвоєння основних знань, вмінь та навичок психологічного самоконтролю та саморегуляції.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Загальна психологія» є:

- навчитися давати психологічну характеристику особистості, її спрямованості, темпераменту, характеру, здібностей;

- оволодіти елементарними навичками саморегуляції особистості.

Після оволодіння навчальною дисципліною здобувачі повинні:

знати:

- основні теоретичні, методологічні та практичні проблеми психології її історичні та професійні аспекти;

- індивідуально-психологічні особливості людини;

- закономірності пізнавальних та емоційно-вольових процесів;

- соціально-психологічні аспекти взаємодії особистості та групи.

вміти:

- використовувати в своїй професійній діяльності психологічні закономірності для підвищення її ефективності;

- враховувати індивідуально-психологічні особливості інших людей в процесі взаємодії з ними;

- аналізувати свою професійну діяльність та її результати в психолого-педагогічному контексті.

Загальні та професійні компетентності, що формує навчальна дисципліна «Загальна психологія»:

- володіння навичками аналізу своєї діяльності та застосування методів когнітивної та емоційної регуляції власної діяльності, фізичного та психічного стану;

- відбору та застосування психодіагностичних методик;

- підготовки та здійснення стандартних процедур надання психологічної допомоги індивіду, групі, організації з використанням сучасних, науково обґрунтованих методів та технологій;

- проведення роботи з кадровим складом різного типу організацій з метою відбору кадрів, управління їх мотивацією та створення соціально-психологічного клімату, що сприяє оптимізації процесу досягнення цілей організації.

Програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;
- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії;
- розробляти та реалізовувати програми психологічного супроводу професійної діяльності у соціокультурній сфері;
- розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва;
- організовувати та проводити масові соціокультурні заходи просвітницького та психопрофілактичного характеру (арт-терапевтичні форуми, фестивалі, майстер-класи).

2. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	с	інд	с.р.		л	п	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ. Психологія як наука.												
Тема 1. Вступ до психології.	16	2		4	10							
Тема 2. Структура сучасної психологічної науки і практики.	16	2		4	10							
Тема 3. Предмет та науково-дослідні методи загальної психології.	14	2		2	10							
Тема 4. Природничі основи психології.	16	2		4	10							
Тема 5. Зародження та еволюція психіки.	14	2		2	11							
Тема 6. Свідомість та підсвідомість людини.	16	1	2	2	11							
Тема 7. Психологічний аналіз діяльності.	14	1		2	11							
Тема 8. Спілкування як соціально-психологічний феномен.	17	2	2	2	11							
Разом за розділом 1	124	14	4	22	84							

Розділ 2. Психічні властивості особистості.											
Тема 9. Потребностно - мотиваційна сфера особистості.	18	2	2	2	12						
Тема 10. Темперамент та характер особистості.	18	2	2	2	12						
Тема 11. Здібності.	20	2	2	4	12						
Разом за розділом 2	56	6	6	8	36						
Разом за розділом 1 та 2	180	20	10	30	120						
Розділ 3. Когнітивні процеси.											
Тема 12. Відчуття.	18	2	1	3	12						
Тема 13. Сприйняття.	18	2	1	3	12						
Тема 14. Увага.	18	2	1	3	12						
Тема 15. Пам'ять.	18	2	1	3	12						
Тема 16. Уява.	18	2	1	3	12						
Тема 17. Мислення.	18	2	1	3	12						
Тема 18. Інтелект і когнітивні стилі.	18	2	1	3	12						
Тема 19. Мовлення.	18	2	1	3	12						
Тема 20. Емоції та воля.	18	2	1	3	12						
Тема 21. Емоційні стани особистості та види емоційних реакцій.	18	2	1	3	12						
Разом за розділом 3	180	20	10	30	120						
Разом за розділом 1-3	360	40	20	60	240						
Розділ 4. Психологія мотивації.											
Тема 22. Потребнісно-мотиваційна сфера особистості.	29	6	2	1	20						
Тема 23. Теорії та експериментальне вивчення мотивації.	28	5	2	1	20						
Тема 24. Мотивація праці.	32	6	4	2	20						
Разом за розділом 4	89	17	8	4	60						
Розділ 5. Психологія психічних станів.											
Тема 25. Визначення та особливості психічних станів.	30	6	2	2	20						
Тема 26. Класифікація, саморегуляція та діагностика психічних станів.	30	6	2	2	20						
Разом за розділом 5	60	12	4	4	40						
Розділ 6. Психологія емоцій і почуттів.											
Тема 27. Емоції та почуття.	32	6	4	2	20						
Тема 28. Функції емоцій.	29	5	2	2	20						

Тема 29. Теорії та експериментальне вивчення емоцій.	29	5	2	2	20							
Тема 30. Почуття, емоції, емоційні стани та особистість.	31	5	4	2	20							
Разом за розділом 6	121	21	12	8	80							
Разом за розділом 4-6	270	50	24	16	180							
Усього годин	630	90	44	76	420							

3. ЗМІСТ КУРСУ

Розділ 1. ВСТУП. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА.

Тема 1. Вступ до психології.

Поняття терміну «Психологія». Особливості психології, як науки. Відмінності між життєвими та науковими психологічними знаннями. Предмет і об'єкт психології. Основні завдання психології. Структура основних форм прояву психіки особистості. Психічні пізнавальні процеси. Неусвідомлювані процеси. Психічні стани. Психічні властивості особистості. Взаємозв'язок психології та сучасних наук. Зв'язок психології з природничими науками. зв'язок психології з науками гуманітарними. Практично орієнтовані науки. Основні теоретичні напрямки сучасної психології.

Тема 2. Структура сучасної психологічної науки і практики.

Загальні уявлення про науку та різні способи пізнання. Ознаки науки: теорія, закони, гіпотеза, тощо. Розвиток науки. Принципи психології. Принцип детермінізму. Принцип системності. Принцип розвитку. Принцип єдності свідомості та діяльності. Академічна та прикладна психологія. Галузі академічної психології. Сфери прикладної психології. Практична психологія та психотехнології. Загальна характеристика психотехнологій.

Тема 3. Предмет та науково-дослідні методи загальної психології.

Зміна предмету психології в процесі її розвитку як науки. Душа як предмет вивчення. Явища свідомості як предмет психології. Безпосередній досвід як предмет психології. Іntenціональні акти свідомості як предмет психології. Походження психічних діяльностей як предмет психології. Поведінка як предмет психології. Несвідоме як предмет психології. Процеси переробки інформації і результати цих процесів як предмет психології. Особистий досвід людини як предмет психології. Розвиток поглядів на предмет психології вітчизняних авторів. Класифікація методів сучасної психології. Організаційні методи. Емпіричні методи. Методи та прийоми обробки даних. Інтерпретаційні методи.

Тема 4. Природничі основи психології.

Будова нервової системи та головного мозку людини. Психіка як властивість головного мозку. Будова нервової системи. Види нервової системи. Нейрон, його будова. Будова головного мозку людини. Рефлекс. Будова рефлекторної дуги. Будова рефлекторного кільця. Види рефлексів. Умови утворення умовних рефлексів. Закони функціонування мозку. Закон утворення тимчасового нервового зв'язку. Закон згасання тимчасової нервового зв'язку.

Закон іррадіації збудження. Закон взаємної індукції нервових процесів. Закон системності в роботі кори головного мозку (динамічний стереотип). Нейрофізіологічний механізм прийняття рішення. Анатомо-фізіологічне представництво психічних процесів у головному мозку. Проекційні зони кори головного мозку.

Тема 5. Зародження та еволюція психіки.

Психіка, її основні функції. Психіка як суб'єктивний відбиток об'єктивної дійсності в ідеальних образах. Функції психіки. Етапи розвитку психіки у філогенезі за теорією О. Леонтьєва та К. Фабрі. Матеріалістичне розуміння психічних явищ. Дратівливість та чутливість як біологічні властивості психіки. Становлення нижчих форм поведінки і психіки. Стадія елементарної сенсорної психіки. Нижчий рівень стадії елементарної сенсорної психіки. Вищий рівень стадії елементарної сенсорної психіки. Нижчий рівень перцептивної психіки. Вищий рівень перцептивної психіки. Розвиток психіки людини. Основні досягнення людства. Спільна продуктивна опосередкована мовою діяльність людей. Перша та друга сигнальна система. Порівняння психіки людини та тварини.

Тема 6. Свідомість та підсвідомість людини.

Основні підходи до проблеми свідомості. Свідомість є вищим рівнем психічного відображення дійсності. Класичні погляди на свідомість. Точка зору на свідомість представників французької соціологічної школи (Е. Дюркгейм, М. Хальбвакс та інші). Система поглядів Л. Виготського на свідомість. Основні психологічні характеристики свідомості. Здатність до рефлексії як одна з характеристик свідомості. Уявне уявлення і уява дійсності. Характеристика людської свідомості — здібність до комунікації. Теорія свідомості К.К.Платонова. Акти та функції свідомості. Рівні ясності свідомості. Творчість як вища і найбільш складна форма прояву відносин. Структура свідомості. Форми свідомості. Колективна свідомість. Індивідуальна, групова і суспільна форма свідомості. Масовидні психічні явища. Види суспільної свідомості. Свідомість та підсвідомість. Групи несвідомих явищ. Типи несвідомих психічних явищ.

Тема 7. Психологічний аналіз діяльності.

Поняття діяльності в психології. Діяльність як специфічний вид активності людини. Відмінність діяльності людини від активності тварин. Взіємозв'язок діяльності людини з вміннями та навичками. Наочна діяльність. Категорії «діяльність» та «поведінка». Мотиви людської діяльності. Предмет діяльності. Зовнішні і внутрішні компоненти людської діяльності. Структура діяльності. Компоненти дії та їх функція. Мотивація діяльності. Види діяльності. Гра, навчання, праця. Види ігор. Мета та навчання. Роль праці у розвитку людської діяльності. Соціалізація як процес інтеграції індивіда в систему діяльностей.

Тема 8. Спілкування як соціально-психологічний феномен.

Сутність, функції та структура спілкування. Потреби, що реалізуються в процесі спілкування. Визначення поняття «спілкування». Складові елементи категорії спілкування. Основні структурні компоненти спілкування за О. Леонтьєвим. Функції спілкування. Типологія спілкування. Комунікативна сторона спілкування. Характеристики та елементи комунікації. Інтерактивна сторона

спілкування. Система безконфліктного спілкування Д. Карнегі. Теорія про маніпуляторів та актуалізаторів Е. Шостром. Трансактний аналіз Е. Берна. Основні позиції в розмові за Ф. Перлзом. Перцептивна сторона спілкування. Канали надходження інформації у свідомість людини. Перше враження та ефект «ореолу». Основними механізмами пізнання іншої людини в процесі спілкування: ідентифікація, емпатія, рефлексія. Каузальна атрибуція. Стили спілкування. Ритуальне спілкування. Маніпулятивне спілкування. Гуманістичне спілкування. Навіювання та контрсугестія. Механізми впливу на партнера: зараження, переконання, наслідування.

Розділ 2. ПСИХІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 9. Потребностно - мотиваційна сфера особистості.

Поняття і основні види потреб. Біологічні потреби. Інформаційні потреби. Поняття мотивів. «Динамічний» момент спрямованості дії в працях Х. Хекхаузена. Характеристика мотивів в працях О. Леонтьєва. Ієрархія мотивів. Внутрішні мотиви і зовнішні мотиви діяльності. Піраміда потреб за А. Маслоу. Ієрархія фундаментальних мотивів (за А. Маслоу). Мотив і мотивація. Спонукальна і регуляційна сторони мотива. Особистісні диспозиції. Дослідження мотивації в працях К. Левина. Основні характеристики людських потреб. Мета як безпосередньо усвідомлюваний результат. Широтою мотиваційної сфери

Теорії мотивації. Теорії Античності й Середньовіччя. Наукові теорії мотивації XVII – XVIII ст. Біологізаторські теорії мотивації (З. Фрейда, У. Макдугалл). Теорія вищої нервової діяльності І. Павлова. Теорія Г. Мюррея про первинні потреби і вторинні потреби. Теорія мотивації в другій половині XX ст. (Д. Макклелланд, Д. Аткинсон, Г. Хекхаузен), «життєві цілі» (К. Роджерс, Р. Мей).

Тема 10. Темперамент та характер особистості.

Темперамент та його властивості. Теорії темпераменту. Підхід Гіппократа до тлумачення темпераменту. Два типи темпераменту за І. Кантом. Типологія темпераменту за І. Павловим. Теорія темпераменту німецького психіатра Е. Кречмера та американського психолога В. Шелдона.

Характеристика типів темпераменту. Поняття та структура характеру. Типології характеру, акцентуації. Типологія характерів Е. Кречмера. Акцентуація характеру А. Лічко. Екстраверсія та інтроверсія за К. Юнгом. Формування характеру.

Тема 11. Здібності.

Характеристика здібностей. Класифікація здібностей. Природні здатності і специфічні людські здібності. Загальні і спеціальні вищі інтелектуальні здібності. Теоретичні та практичні навички. Навчальні і творчі здібності. Здібності до спілкування. Предметно-діяльні здібності. Рівні розвитку здібностей. Класифікація рівнів розвитку здібностей. Природні умови формування здібностей - задатки. Розвиток здібностей. Потенційні і актуальні здібності.

Розділ 3. КОГНІТИВНІ ПРОЦЕСИ.

Тема 12. Відчуття.

Поняття про відчуття. Походження відчуттів. Види відчуттів. Відчуття слуху як відображення коливань тиску повітря. Специфіка нюхових, дотикових, смакових відчуттів. Кінестетичні відчуття. Кількісні характеристики відчуттів. Поняття чутливості, абсолютного і відносного порогів відчуттів. Константа Вебера. Закон Вебера – Фехнера. Мінливість абсолютного і відносного порогів відчуттів. Адаптація і сенсibiliзація органів почуттів. Методи дослідження відчуттів, їх характеристика. Дослідження ролі відчуттів у пізнавальній діяльності людини.

Дослідження зорових відчуттів. Дослідження абсолютної чутливості слухового аналізатора. Вимірювання нижнього абсолютного порогу слухового відчуття за допомогою аудіометра. Фактори, що впливають на величину абсолютних порогів чутливості слуху. Шкірна чутливість.

Тема 13. Сприйняття.

Сприймання, його види і властивості. Відмінність сприйняття від відчуттів. Основні властивості образу сприймання: предметність, константність, цілісність, категоріальність. Фактори, що визначають інтеграцію відчуттів у цілісні зорові образи: близькість сприйманих елементів друг до друга, їхня подібність, природна продовження і замкнутість. Сприймання простору, часу і руху.

Механізми сприйняття форми предметів і їхньої величини. Сприйняття глибини і далекості, напрямки і швидкості рухів. Сприймання часу. Закони сприймання. Рух і його роль у різних видах сприйняття. Стійкість образів сприйняття. Значення умовиводів і життєвого досвіду в сприйнятті. Сприймання і механізми роботи мозку.

Сприймання, наочність і мислення. Послідовність перцептивних актів, включених у процес сприйняття. Розвиток сприймання. Сприймання часу: оцінка, вимірювання та відтворення. Дослід «Вимірювання точності сприймання часу». Вимірювання обсягу сприйняття. Вимірювання обсягу зорового сприйняття в залежності від ступеня осмисленості матеріалу та порівняння результатів виміру обсягу зорового сприйняття за методикою повного та часткового звіту.

Ілюзії сприймання. Геометричні ілюзії зорового сприймання. Ілюзії сприйняття маси, обсягу та величини.

Тема 14. Увага.

Особливості уваги як психічного процесу і стану людини. Визначення уваги. Функції уваги: активізація, забезпечення вибіркової пізнавальних процесів. Роль уваги в сприйнятті, пам'яті, мисленні, здійсненні різних видів діяльності і спілкування людини. Структури мозку, що беруть участь у механізмах уваги. Локальна і генералізована активація кори великих півкуль. Розвиток уваги. Розвиток уваги в онтогенезі.

Властивості уваги: стійкість, концентрація (зосередженість), переключення, розподіл і обсяг. Психологічні теорії уваги. Зв'язок уваги з афективним станом і волею людини. Теорія уваги Т. Рібо. Роль рухів в акті уваги. Увага, об'єктивація й установка людини. Концепція Д.М. Узнадзе. Увага як важлива сторона орієнтовно-дослідницької діяльності. Теорія П.Я. Гальперіна.

Тема 15. Пам'ять.

Загальне уявлення про пам'ять. Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті і діяльності людини, у навчанні, вихованні, спілкуванні з людьми. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, впізнавання, забування. Індивідуальні особливості пам'яті, їх якісні і кількісні характеристики. Слухова пам'ять і сфера її професійного використання. Логічна пам'ять.

Порушення пам'яті при різних захворюваннях. Зв'язок цих порушень із загальними змінами особистості хворого. Ефект Зейгарник і його психологічне пояснення. Основні факти з області психологічних досліджень пам'яті людини. Закони пам'яті. Явище ремінісценції.

Підстави для класифікації видів пам'яті. Розподіл пам'яті за часом збереження інформації на миттєву, короткочасну, оперативну, довгострокову, генетичну. Класифікація видів пам'яті за органами відчуттів і використанню мнемічних засобів: образна, словесно-логічна, рухова, емоційна, довільна і мимовільна, механічна і логічна, безпосередня й опосередкована. Особливості короткочасної пам'яті, її обсяг, механізми, зв'язок зі свідомістю. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, впізнавання, забування. Запам'ятовування та його механізми.

Повторення та його організація. Збереження інформації в пам'яті. Основні науки, що займаються пам'яттю. Теорії пам'яті в психології. Асоціативна теорія пам'яті. Поняття асоціації і її основні види: за змістом, суміжності, подібності і контрасту. Гештальттеорія пам'яті. Значеннева концепція пам'яті. Психоаналітична теорія пам'яті. Механізми забування за З. Фрейдом. Діяльнісна теорія пам'яті: Концепція Виготського – Леонтєва. Інформаційно-кібернетична теорія пам'яті.

Тема 16. Уява.

Визначення і види уяви. Поняття про уяву, її основні відмінності від образів пам'яті і сприйняття. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви: активізація наочно-образного мислення, керування мотиваційно-потребнісною сферою та емоційними станами, довільна регуляція пізнавальних процесів, створення і реалізація внутрішнього плану дій, програмування поведінки, керування фізіологічними станами. Використання уяви в аутотренінгу і психотерапії.

Уява і творчість. Зв'язок процесу творчості з уявою. Два види творчої фантазії: конкретна (образна) і абстрактна (логічна), їх зв'язок з домінуванням у людини правої і лівої півкуль мозку. Творча уява як відображення особистості людини, її психічного стану. Використання даного факту при конструюванні проєктивних методик вивчення особистості типу ТАТ і тесту Роршаха.

Уява й органічні процеси. Взаємозв'язок і взаємодія уяви як ідеального з органічними процесами як матеріальними. Психогенні почуття (почуття страху). Пристосувальний характер фізіологічних реакцій, викликаних емоційно насиченою уявою помірної сили. Идеомоторний акт. Прояви думок і почуттів людини в її міміці, жестах, пантоміміці, їх використання в невербальному спілкуванні. Сон і сновидіння. Психіка і біогенні ритми організму.

Тема 17. Мислення.

Природа і види мислення. Поняття про мислення. Відмінність мислення від сприйняття й інших психічних процесів. Мислення як узагальнення й опосередковане відображення дійсності в її істотних властивостях і відносинах.

Основні процеси мислення: поняття, судження, умовивід. Визначення понять. Індукція і дедукція. Види мислення. Зв'язок мислення з розв'язанням задач, його націленість на відкриття нового знання. Мислення як процес активного, творчого пізнання і перетворення дійсності. Етапи розв'язування задач.

Логічні операції мислення: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, узагальнення, конкретизація. Їх характеристика.

Теоретичне і практичне мислення, їхні підвиди: понятійне, образне, наочно-образне, наочно-дійове. Особливості і сфера застосування кожного підвиду мислення.

Особливості творчого мислення. Відносність поділу видів мислення на образне і понятійне (конкретне й абстрактне). Поняття творчого мислення, його особливості й умови продуктивності. Фактори, що сприяють і перешкоджають творчому мисленню людини.

Теорії мислення в психології. Типи теорій мислення. Асоціативна теорія мислення. Уявлення про мислення в біхевіоризмі і гештальтпсихології. Логічна теорія мислення, що включає операції аналізу, узагальнення, порівняння і класифікації (С.Л. Рубінштейн). Мислення як рефлексія, споглядання і рішення задач. Діяльна теорія мислення (О.М. Леонтьєв, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, О.К. Тихомиров). Інформаційно-кібернетична теорія мислення.

Поняття інтелекту. Тривимірна модель інтелекту за Дж. Гілфордом. Тести інтелекту. Коефіцієнт інтелекту. Стійкість і мінливість показників інтелектуального розвитку, неоднозначність їхнього зв'язку з професійними успіхами людини.

Тема 18. Інтелект і когнітивні стилі.

Загальна характеристика інтелекту. Основні властивості інтелекту. Його відмінності від мислення та зв'язок з ним. Види інтелекту та їх характеристика (науковий, професійний, життєвий, сімейний, управлінський, соціальний, загальний інтелект тощо). Типи репрезентацій (за використанням коду, за універсальністю, за новизною, за шляхом умовиводів, за участю волі, за ступенем логічності). Текучий та кристалічний інтелект. Теорія розумової логіки та її сутність. Розумові моделі (евристика репрезентативності, евристика незвичайності, формування репрезентації проблемної ситуації). Проблемний простір – психологічна реальність. Творчість як прояв інтелекту. Інтуїція та інтелект.

Кількісні та якісні характеристики інтелекту. Проблема вимірювання інтелекту. Тести інтелекту. Тест Амтхауера. Тест Векслера. Матриці Равена. Кубики Кооса. Тест Айзенка. Короткий орієнтувальний тест (КОТ) як засіб вивчення інтелекту.

Гендерні, расові, соціальні відмінності в інтелекті. Індивідуальні особливості інтелекту. Вікова динаміка інтелекту. Фактори, з якими пов'язаний розвиток інтелекту. Порушення інтелектуального розвитку. Ефект Фліна

(інтелектуальна акселерація).

Теорії інтелекту. Факторно-аналітичні теорії. Теорії інтелектуального діапазону. Розуміння інтелекту як ментального досвіду. Структурно-динамічний підхід. Двофакторна модель інтелекту (Ч. Спірмен, Т. Кеттел). Багатофакторна теорія інтелекту (Л. Терстоун, Р. Кеттелл). Тест Р. Кеттелла. Дослідження індивідуальних особливостей когнітивного стилю (полезалежності - полenezалежності).

Поняття когнітивного стилю і його основні характеристики. Вплив когнітивностилу на інтелект та здатність до навчання

Тема 19. Мовлення.

Поняття про мову та мовлення. Знак. Розвиток засобів комунікації в живій природі. Їх основні відмінності у тварин та людини. Поняття (слово).

Функції мовлення: комунікативна, сигніфікативна, формоутворення, активаційна, регулятивна, кумулятивна, експресивна, фактична, міфічна тощо.

Види мовлення. Зовнішнє, внутрішнє та егоцентричне мовлення. Цілеспрямоване та спонтанне. Усне та письмове мовлення.

Порушення мовлення. Індивідуальні особливості мовлення.

Асоціативні методи оцінки мовлення. Види асоціативного експерименту. Прямий (вільний) асоціативний тест. Спрямований та ланцюговий асоціативний тест.

Аудіювання мовлення. Побудова індивідуального профілю аудитора (слухача). Оцінка властивостей слухової уваги за допомогою методики «Переплутані інструкції». Дослідження темпу усної мовної діяльності за тестом для читання. Дослідження еготизму. Дослідження властивостей того, хто говорить за допомогою методу семантичного диференціалу.

Тема 20. Емоції та воля.

Загальна характеристика емоцій. Загальна характеристика емоційно-вольової сфери особистості. Її значення в житті людини. Функціональне призначення афективної сфери. Поняття про емоції та їх значення в житті людини. Основні функції емоцій: комунікативна, регулятивна, сигнальна, захисна, мотиваційна, оціночна, стимулююча. Відмінності емоцій від відчуттів та почуттів. емоції людини та тварини. Характеристики емоційного реагування: знак, вплив на поведінку та діяльність, інтенсивність, тривалість, предметність, якість та ступінь довільності. Багатокомпонентність емоцій. Фізіологічний компонент емоційного реагування: історичний аспект використання фізіологічних індикаторів емоцій; теорія Джемса-Ланге; поняття індивідуального реактивного стереотипу та афективних респіраторних судом; відкриття "нервових центрів емоцій". Експресивний компонент: аналіз мімічних змін; виразні рухи як показники емоцій; звукові та мовні засоби експресії. Імпресивний компонент емоцій: характеристики переживання.

Вивчення вегетативних проявів емоцій. Розпізнавання емоцій за виразом обличчя. Невербальні засоби прояву емоцій. Розпізнавання емоцій у вокальній мові на основі принципу емоційно-семантичної інверсії. Дослідження настрою. Самооцінка емоційного стану (Шкала оцінки значущості емоцій Б.І.Додонова. Методика «Оцінка настрою». Самооцінка психічних станів за Г.Айзенком.).

Класифікації емоцій. Рівні емоційного реагування за С.Л. Рубінштейном: органічна чуттєвість, предметні та світоглядні почуття. Виділення видів емоцій за знаком, дією на організм, часом тривання, походженням та формами прояву. Емоції у вузькому сенсі, настрої, афекти, пристрасті, стреси. Почуття та їх види. Класифікація емоцій Б.І. Додонова. Фундаментальні емоції та емоційні риси за К. Ізардом.

Визначення волі. Дві лінії у вивченні волі (лінія Арістотеля та лінія Декарта). Короткий історичний нарис дослідження волі. Інтелектуалістичні, емоційні та волюнтаристські теорії. Буденні та наукові розуміння волі. Функції та ознаки волі. Структура вольового акту.

Воля та вольові дії. Рівні прояву волі у діяльності. Боротьба мотивів як рушійна сила свідомої регуляції діяльності. К. Левін по три види мотиваційних конфліктів. О.Р. Лурія про роль волі у їх розв'язанні. Функції волі на різних етапах виконання дії. Вольове зусилля та його характеристики.

Тема 21. Емоційні стани особистості та види емоційних реакцій.

Визначення психічного стану. Сутність психічних станів. Класифікація психічних станів. Особливості психічних станів. Фізіологічні основи та зовнішні вияви психічних станів. Психічні стани особистості в різних ситуаціях життєдіяльності. Стан страху та шляхи його подолання. Депресивний стан. Радість та ейфорія.

Загальна характеристика стресу. Фізіологічний та психологічний стрес. Інформаційний та емоційний стрес. Дистрес та еустрес. Стресори. Фізичні та психологічні стресори. Схема розвитку стресу. Ознаки стресових станів: організаційні та особистісні фактори. Фізіологічні механізми стресу. Симпатоадреналінова та гіпоталамо-надниркова системи реагування на стресори. Стадії розвитку стресу: стадія напруги, мобілізації чи тривоги; стадія адаптації; стадія виснаження. Механізми адаптації людини до стресових ситуацій. Профілактика виснаження. Боротьба з дистресом.

Розділ 4. ПСИХОЛОГІЯ МОТИВАЦІЇ.

Тема 22. Потребнісно-мотиваційна сфера особистості.

Поняття мотиву і мотивації. Диспозиціональні та ситуаційні детермінанти поведінки. Основні проблеми мотиваційного психологічного пояснення людських вчинків. Співвідношення диспозицій (мотивів), потреб і цілей. Потреби та їх види. Загальна будова мотиваційної сфери людини. Основні параметри, за якими оцінюється ступінь розвиненості мотиваційної сфери. Інтереси, задачі, бажання, наміри як мотиваційні диспозиції. Поняття про мотивацію як про свідомий і несвідомий процес.

Мотивація і діяльність. Поняття і теорія каузальної атрибуції. Мотивація досягнення успіхів і невдач. Індивідуальні розходження між людьми, орієнтованими на успіх і невдачу. Атрибуція успіхів і невдач різними індивідами. Поводження людей з різною самооцінкою у випадках успіхів і невдач. Мотивація досягнення і тривожність. Особистісна і ситуаційна тривожність. Модель К. Спілбергера, що пояснює вплив тривожності на результати діяльності. Тривожність і екзаменаційні іспити людини. Мотивація безпорадності.

Мотивація й особистість. Мотивація, самооцінка і рівень домагань. Потреба в спілкуванні (афіліація). Мотив влади, його прояв. Індивідуальні розбіжності в мотивації влади. Поводження людей з різними мотивами в експериментальних ситуаціях типу «дилеми в'язня». Мотивація просоціального поведінку. Альтруїзм та емпатія як мотиви. Мотивація агресивності та фрустрація.

Тема 23. Теорії та експериментальне вивчення мотивації.

Короткий нарис з історії теоретичної розробки проблем мотивації. Перші мотиваційні пояснення поведінки людини і тварин. Виникнення основних напрямків дослідження мотивації наприкінці XIX ст. під впливом теорії еволюції Ч. Дарвіна. Теорія інстинктів і біологічних потреб У. Макдаугола. Бихевіористські концепції мотивації (Е. Толмен, К. Халл). Класифікація людських потреб по Г. Мюррею і А. Маслоу. Теорії мотивації, що з'явилися на початку XX ст. Сучасні напрямки в дослідженнях мотивації поведінки людини. Відмінність новітніх концепцій мотивації від попередніх. Загальне положення справ з розробкою проблем мотивації у нашій країні. Когнітивні теорії мотивації. Поняття і теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера. Концепції Д. Аткинсона і Ю. Роттера.

Тема 24. Мотивація праці.

Вплив мотивації на продуктивність діяльності. Три рівні мотивації. Теорії професійної мотивації. Теорія рівності. Теорія очікувань. Теорія постановки цілей. Теорія саморегуляції. Теорія характеристик роботи.

Закон Йеркса-Додсона. Оптимум мотивації. Ефект Б.В. Зейгарник. Мотивація праці. Стимуляція та мотивація праці.

Розділ 5. ПСИХОЛОГІЯ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ.

Тема 25. Визначення та особливості психічних станів.

Визначення психічного стану. Сутність психічних станів. Класифікація психічних станів. Особливості психічних станів. Фізіологічні основи та зовнішні вияви психічних станів. Психічні стани особистості в різних ситуаціях життєдіяльності. Стан страху та шляхи його подолання. Депресивний стан. Радість та ейфорія.

Тема 26. Класифікація, саморегуляція та діагностика психічних станів.

Загальна характеристика стресу. Фізіологічний та психологічний стрес. Інформаційний та емоційний стрес. Дистрес та еустрес. Стресори. Фізичні та психологічні стресори. Схема розвитку стресу. Ознаки стресових станів: організаційні та особистісні фактори. Фізіологічні механізми стресу. Симптоадrenalінова та гіпоталамо-надниркова системи реагування на стресори. Стадії розвитку стресу: стадія напруги, мобілізації чи тривоги; стадія адаптації; стадія виснаження. Механізми адаптації людини до стресових ситуацій. Профілактика виснаження. Боротьба з дистресом.

Дослідження психічних станів (методика САН). Дослідження психічної активності, інтересу, емоційного тону, напруги і комфортності. Дослідження домінуючих емоційних станів (опитувальник Л.А.Рабінович).

Розділ 6. ПСИХОЛОГІЯ ЕМОЦІЙ І ПОЧУТТІВ.

Тема 27. Емоції та почуття.

Загальна характеристика емоційно-вольової сфери особистості. Її значення в житті людини. Функціональне призначення афективної сфери. Поняття про емоції та їх значення в житті людини. Основні функції емоцій: комунікативна, регулятивна, сигнальна, захисна, мотиваційна, оціночна, стимулююча. Відмінності емоцій від відчуттів та почуттів. емоції людини та тварини. Характеристики емоційного реагування: знак, вплив на поведінку та діяльність, інтенсивність, тривалість, предметність, якість та ступінь довільності.

Тема 28. Функції емоцій.

Фізіологічні передумови виникнення емоцій. Роль емоцій в життєдіяльності організму. Класифікації емоцій. Рівні емоційного реагування за С.Л. Рубінштейном: органічна чуттєвість, предметні та світоглядні почуття. Виділення видів емоцій за знаком, дією на організм, часом тривання, походженням та формами прояву. Емоції у вузькому сенсі, настрої, афекти, пристрасті, стреси. Почуття та їх види. Класифікація емоцій Б.І. Додонова. Фундаментальні емоції та емоційні риси за К. Ізардом. Самооцінка емоційних переживань за допомогою шкали диференціальних емоцій Ізарда. Підходи до класифікацій емоцій П.В. Симонова та В.К. Вілюнаса. Інші варіанти класифікацій.

Тема 29. Теорії та експериментальне вивчення емоцій.

Пристосувальне значення емоцій. Еволюційна (рудиментарна) теорія Ч. Дарвіна. Периферична теорія сутності та походження емоцій Джемса – Ланге. Психоорганічна теорія емоцій Кеннона – Барда. Активаційна теорія Ліндслея – Хебба. Когнітивні теорії емоцій. Пояснення емоцій у руслі теорії когнітивного дисонансу Л. Фестінгера. психоаналітичне пояснення емоцій. Біологічна теорія емоцій Анохіна. Інформаційна теорія емоцій П.В. Симонова. Погляди на емоцію як на цінність Б.І. Додонова.

Методологічні питання діагностики емоційних станів. Діагностика емоційних станів за фізіологічними показниками. Аналіз мови як показник емоційної сфери. Суб'єктивні критерії емоційних станів. Використання опитників у діагностиці емоційної сфери. Проективні методики дослідження емоцій. Психологічні методики вивчення емоційних станів. Виявлення домінуючих емоційних станів. Методика вивчення почуттів. Діагностика емоційних властивостей та емоційних типів. Методики вивчення емоційної сфери на різних вікових етапах розвитку.

Багатокомпонентність емоцій. Фізіологічний компонент емоційного реагування: історичний аспект використання фізіологічних індикаторів емоцій; теорія Джемса-Ланге; поняття індивідуального реактивного стереотипу та афективних респіраторних судом; відкриття «нервових центрів емоцій». Експресивний компонент: аналіз мімічних змін; виразні рухи як показники емоцій; звукові та мовні засоби експресії. Імпресивний компонент емоцій: характеристики переживання.

Вивчення вегетативних проявів емоцій. Розпізнавання емоцій за виразом обличчя. Невербальні засоби прояву емоцій. Розпізнавання емоцій у вокальній мові на основі принципу емоційно-семантичної інверсії. Дослідження настрою.

Самооцінка емоційного стану (Шкала оцінки значущості емоцій Б.І.Додонова. Методика «Оцінка настрою». Самооцінка психічних станів за Г.Айзенком.).

Тема 30. Почуття, емоції, емоційні стани та особистість.

Загальні тенденції вікових змін емоційної сфери. Емоційна сфера дітей, підлітків, юнаків, дорослих та людей похилого віку. Вікові зміни різних проявів емоційності. Статеві відмінності в емоційній сфері. Причини емоційних порушень та їх характеристика. Емоційна сфера при різних патологіях. Емоційно обумовлені патологічні зміни психічного та фізичного здоров'я.

Емоції та свідомість. Фактори, які заважають усвідомленню емоцій. Основні форми порушень усвідомлення людиною власних емоцій та почуттів. Вплив емоцій на сприйняття. Феномен «перцептивного захисту». Емоції та робота пам'яті. Емоційна пам'ять. Вплив емоцій на уяву. Емоції та мислення. Вплив емоцій на діяльність людини. Закон Йеркса-Додсона. Зв'язок емоцій та потреб людини. Емоції та особистість.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Завдання до практичних, семінарських та самостійної роботи студентів.

Розділ 1. ВСТУП. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА.

Тема 1. Вступ до психології.

Семінарське заняття № 1, 2 (4 години)

Питання для обговорення:

1. Поняття про психологію.
2. Об'єкт та предмет психології.
3. Основні поняття, за допомогою яких описуються психологічні явища, їхня класифікація.
4. Категорії сучасної психології
5. Принципи психологічної науки.

Література: 1, 3

Самостійна робота (10 годин)

Питання за темою:

1. Поняття про психологію.
2. Об'єкт та предмет психології.
3. Основні поняття, за допомогою яких описуються психологічні явища, їхня класифікація.
4. Категорії сучасної психології.
5. Принципи психологічної науки.

Ключові поняття: психологія, психічні явища, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, напрями психології.

Тема 2. Структура сучасної психологічної науки і практики.

Семінарське заняття № 3,4 (4 години)

Питання для обговорення:

1. Місце психології в системі наук (за Кедровим, Ананьєвим).
2. Зв'язок психології з природничими, соціальними, філософськими, гуманітарними та технічними науками. Суміжні науки.

3. Галузі теоретичної психології.
4. Науково-прикладна психологія та її структура.
5. Практична психологія.

Література: 1-3, 7-9.

Самостійна робота (10 годин)

Питання за темою:

1. Психологія як наука (за Кедровим, Ананьєвим).
2. Зв'язок психології з іншими науками. Суміжні науки.
3. Особливості професійної діяльності психолога.
4. Психологічне супроводження професійної діяльності.
5. Практичний психолог та його діяльність.

Ключові поняття: наукове пізнання, життєва психологія, принципи психології, галузі психології, наукова психологія, прикладна психологія, практична психологія, психотехніки.

Тема 3. Предмет та науково-дослідні методи загальної психології.

Семінарське заняття № 5 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Виникнення психологічних знань та їх функція у донауковий період розвитку психології.
2. Основні підходи до вивчення психіки у XVIII-XIX столітті.
3. Розвиток вітчизняної психології до початку XX століття.
4. Основні напрямки зарубіжних психологічних досліджень.
5. Вітчизняна психологія XX століття.
6. Українська психологія.
7. Харківська психологічна школа.
8. Основні методи психології.

Література: 1-6, 18.

Самостійна робота (10 годин)

Питання за темою:

1. Донауковий розвиток психології.
2. Античний період розвитку філософії..
3. Вітчизняна психологія до початку XX століття.
4. Зарубіжна психологія.
5. Розвиток психології у XX столітті.
6. Українська психологія.
7. Харківська психологічна школа.
8. Основні методи психології.

Ключові поняття: об'єкт психології, історія психології, психологічні напрямки, дослідницька діяльність, методи дослідження, методи обсервації, експеримент.

Тема 4. Природничі основи психології.

Семінарське заняття № 6, 7 (4 години)

Питання для обговорення:

1. Нервова система організму.
2. Будова головного мозку людини.

3. Функціональна асиметрія головного мозку.
 4. Рефлекторна дуга та рефлекторне кільце.
 5. Вегетативна нервова система.
 6. Вищі психічні процеси.
- Література: 1-3, 5, 6, 8.

Самостійна робота (10 годин)

Питання за темою:

1. Нервова система організму. ВНД.
2. Головний мозок та його будова.
3. Функціональна асиметрія головного мозку.
4. Рефлекси та їх види.
5. Вегетативна нервова система.
6. Вищі психічні процеси.

Ключові поняття: нервова система, головний мозок, спинний мозок, асиметрія головного мозку, рефлекторна дуга, рефлекторне кільце.

Тема 5. Зародження та еволюція психіки.

Семінарське заняття № 8 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Матеріалістичне й ідеалістичне розуміння сутності і походження психіки.
 2. Стадії і рівні розвитку психічного відображення у тварин за О.М. Леонтєвим і К.Е. Фабрі.
 3. Суттєві відмінності психіки тварин і людини.
- Література: 1-3, 7-10, 12.

Самостійна робота (11 годин).

Питання за темою:

1. Уявлення про матеріалістичну й ідеалістичну сутність і походження психіки.
2. Стадії розвитку психічного відображення у тварин за О.М. Леонтєвим і К.Е. Фабрі.
3. Порівняльна психологія.
4. Суттєві відмінності психіки тварин і людини.

Ключові поняття: еволюційний розвиток, психічне відображення, чутливість, подразливість, стадії розвитку психіки, психіка тварин.

Тема 6. Свідомість та підсвідомість людини.

Практичне заняття № 1 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Свідомість та її властивості.
 2. Вплив несвідомості на психічні процеси особистості.
 3. Несвідоме та методи його вивчення.
 4. Методика «Неіснуюча тварина».
- Література: 1-3, 7-12.

Семінарське заняття № 9 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Розвиток психіки та свідомості людини.
2. Характеристика свідомості.

3. Рівні свідомості.
 4. Підсвідомість людини.
- Література: 1-3, 7-12, 19.

Самостійна робота (11 годин)

Питання за темою:

1. Уявлення про свідомість людини.
2. Загальна характеристика свідомості.
3. Рівні свідомості.
4. Класичні концепції свідомості.
5. Наукові концепції, що займалися дослідженням підсвідомості людини.
6. Підсвідомість людини.

Ключові поняття: свідомість, підсвідомість, психодинамічний напрямок, поведінка, рівні свідомості.

Тема 7. Психологічний аналіз діяльності.

Семінарське заняття № 10 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Визначення діяльності, її основні характеристики.
2. Відмінність діяльності людини від активності тварин.
3. Структура людської діяльності.
4. Зовнішні і внутрішні компоненти діяльності.
5. Види людської діяльності.
6. Навички та звички як компоненти діяльності.

Література: 1-3, 9, 11, 21.

Самостійна робота (11 годин)

Питання за темою:

1. Категорія діяльності в вітчизняній психології.
2. Діяльність людини та активність тварин.
3. Теорія діяльності.
4. Структура діяльності.
5. Навички та звички як компоненти діяльності.

Ключові поняття: активність, діяльність, рівні діяльності, операції, види діяльності, мотивація, вміння, навички.

Тема 8. Спілкування як соціально-психологічний феномен.

Практичне заняття № 2 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Поняття спілкування. Функції спілкування.
2. Структура і види спілкування.
3. Спілкування як обмін інформацією.
4. Спілкування як взаємодія.
5. Спілкування як пізнання людьми один одного.

Література: 1-3, 16, 17.

Семінарське заняття № 11 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Особливості невербальної поведінки людей.
2. Перегляд наукового фільму «Невербальна поведінка».

3. Інтерактивні ігри на тему «спілкування».

Література: 1-3, 16, 17, 20.

Самостійна робота (11 годин)

Питання за темою:

1. Спілкування як соціально-психологічний феномен.
2. Функції спілкування.
3. Комунікативна функція спілкування.
4. Інтерактивна функція спілкування.
5. Спілкування як пізнання людьми один одного.
6. Стили спілкування.

Розділ 2. ПСИХІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 9. Потребносно - мотиваційна сфера особистості.

Практичне заняття № 3 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Мотиви: поняття, функції (спонукаюча, напрямна і смислообразаюча).
2. Основні характеристики мотивів: динамічні (модальність, стійкість) і змістовні (наочність, дієвість, міра усвідомлення, місце в структурі мотивації).
3. Види мотивів і рівні їх усвідомлення.
4. Усвідомлювані мотиви: інтереси, переконання, цінності, світогляд, ідеали.

Література: 1-3, 6, 10-12.

Семінарське заняття № 12 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Методи дослідження мотиції.
2. Мотивація досягнення та уникнення.
3. Дослідження мотиваційної сфери особистості (опитувальник для вимірювання мотивації досягнення, розроблений А.Мехрабіаном; опитувальник мотивації до успіху (Елерс); методика «Мотивація навчання у ВНЗ» Т.І.Льїна).

Література: 1-3, 6, 10-12, 21.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Загальна характеристика мотивів та їх роль в формуванні та розвитку особистості.
2. Основні характеристики мотивів: динамічні і змістовні мотиви.
3. Види мотивів і рівні їх усвідомлення.
4. Усвідомлювані мотиви: інтереси, переконання, цінності, світогляд, ідеали.
5. Мотиви, що неусвідомлюються.

Ключові поняття: потреба, мотив, мотивація, види мотивів, структура мотивації.

Тема 10. Темперамент та характер особистості.

Практичне заняття № 4 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Поняття про темперамент.
2. Властивості темпераменту.
3. Фізіологічні основи темпераменту.
4. Загальне уявлення про характер.
5. Акцентуації рис характеру.
6. Типологія характерів.

Література: 1-3, 7-10.

Семінарське заняття № 13 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Визначення типу нервової системи за допомогою теплінг-тесту (методика Є.П.Льїна).
2. Дослідження властивостей темпераменту за методикою В.М.Русалова.
3. Дослідження екстра- інтроверсії та нейротизму за методикою Г.Айзенка (опитувальнику ЕРІ).
4. Дослідження акцентуацій характеру за методикою К.Леонгарда-Л.Шмішека. Дослідження характерологічних тенденцій (методика Лірі).

Література: 1-3, 7-10, 22.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Загальна характеристика темпераменту..
2. Теорії темпераменту.
3. Фізіологічні основи темпераменту.
4. Характеристика основних типів темпераменту.
5. Характер, його загальні особливості.
6. Норма та патологія характеру.
7. Теорія акцентуацій характеру.
8. Структура характеру.
9. Формування та розвиток характеру.

Ключові поняття: індивідуально-типологічні особливості, теорії темпераменту, властивості темпераменту, характер, акцентуації характеру, типологія характеру.

Тема 11. Здібності.

Практичне заняття № 5 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Загальне уявлення про здібності.
2. Природжені (природні) і набуті (соціально обумовлені) здібності.
3. Загальні і спеціальні здібності.
4. Теоретичні і практичні, навчальні і творчі, предметні і міжособистісні здібності.
5. Поняття задатків.
6. Задатки як природні і соціально сформовані передумови для розвитку здібностей більш високого рівня.

7. Розвиток здібностей.

Література: 1-3, 7-10, 22.

Семінарське заняття № 14, 15 (4 години)

Питання для обговорення:

1. Визначення поняття здібностей.
2. Міжстатеві та індивідуальні розходження в задатках і здібностях.
3. Дослідження розумових здібностей (КОТ).
4. Дослідження комунікативних та організаторських здібностей (КОС).
5. Прогресивні матриці Равена.

Література: 1-3, 7-10, 19-22.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Здібності та їх характеристика.
2. Класифікація здібностей.
3. Загальні і спеціальні здібності.
4. Рівні здібностей.
5. Поняття задатків.
6. Задатки, як фізіологічні передумови розвитку здібностей.
7. Розвиток здібностей.

Ключові поняття: задатки, здібності, загальні здібності, спеціальні здібності, умови розвитку здібностей, талант, геніальність.

Розділ 3. КОГНІТИВНІ ПРОЦЕСИ.

Тема 12. Відчуття.

Практичне заняття № 6 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Визначення абсолютних порогів слухових відчуттів на прикладі роботи генератора з навушниками. Оцінка результатів.
2. Вимірювання нижнього абсолютного порога тактильних відчуттів за допомогою екстезіометра (циркуля).
3. Дослідження м'язово-суглобових відчуттів. Обробка та аналіз результатів.

Література: 1-3, 7-10, 12.

Семінарське заняття № 16 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Відчуття у житті людини і їхнє походження. Види відчуттів.
2. Уявлення про субсенсорні відчуття.
3. Поняття абсолютного і відносного порогів відчуттів і чутливості.
4. Психометрична крива. Закон Вебера – Фехнера.
5. Мінливість чутливості аналізаторів, її причини.
6. Адаптація, сенсibilізація і сінестезія органів відчуття.

Література: 1-3, 7-10, 19-22.

Самостійна робота (12 годин)**Питання за темою:**

1. Значення відчуттів у житті людини.
2. Фізичні характеристики середовища, що породжують відчуття.
3. Поняття абсолютного і відносного порогів відчуттів і чутливості.
4. Мінливість абсолютного і відносного порогів відчуттів.
5. Адаптація і сенсibilізація органів почуттів.

Ключові поняття: відчуття, аналізатор, психометрія, пороги відчуттів, сенсibilізація, сінестезія, закон Вебера-Фехнера, адаптація відчуттів.

Тема 13. Сприйняття.**Практичне заняття № 7 (1 година)****Питання для обговорення:**

1. Сприймання часу людиною: закономірності та ефекти. Хронобіологічні особливості сприймання часу. Тест Халберга «індивідуальна хвилина».
2. Дослідження сприймання часу. Показати залежність сприймання часу від особистісних факторів.
3. Визначення об'єму сприймання (методика повного та часткового звіту; метод післястимульної інструкції Дж.Сперлінга; метод сенсорних викривлень).
4. Визначення коефіцієнту адаптації.
5. Ілюзії зорового сприймання.

Література: 1-3, 7-10, 13.

Семінарське заняття № 17 (3 години)**Питання для обговорення:**

1. Визначення об'єму сприймання (методика повного та часткового звіту; метод післястимульної інструкції Дж.Сперлінга; метод сенсорних викривлень).
2. Визначення коефіцієнту адаптації.
3. Ілюзії зорового сприймання.
4. Ілюзії установки (ілюзії сприймання маси, розміру та величини).
5. Сприймання простору.
6. Сприймання руху.
7. Сприймання часу.

Література: 1-3, 7-10, 19-22.

Самостійна робота (12 годин)**Питання до теми:**

1. Сприймання, його види і властивості.
2. Відмінність сприйняття від відчуттів.
3. Фактори, що визначають інтеграцію відчуттів у цілісні зорові образи.
4. Закони сприймання.
5. Сприймання, наочність і мислення.
6. Послідовність перцептивних актів, включених у процес сприйняття.
7. Розвиток сприймання.

Ключові поняття: сприйняття, види сприйняття, властивості сприйняття, сприйняття часу, сприйняття руху, сприйняття форм, сприйняття простору,

ілюзії сприйняття.

Тема 14. Увага.

Практичне заняття № 8 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Дослідження стійкості та концентрації уваги за допомогою методики «Коректурна проба».
2. Дослідження стійкості та концентрації уваги за допомогою методики «Рахування по Крепеліну».
3. Дослідження стійкості та концентрації уваги за методикою Шульте (чорні цифрові таблиці Шульте).
4. Методики: «Розстановка чисел», «Числовий квадрат», «Переплутані лінії».
5. Вибірковість. Фактори та умови вибіркової уваги.
6. Дослідження вибіркової уваги (методика Мюнстерберга).

Література: 1-3, 7, 10, 12.

Семінарське заняття № 18 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Поняття про увагу. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки уваги.
2. Фізіологічні основи уваги.
3. Властивості уваги.
4. Види уваги.
5. Розвиток уваги.

Література: 1-3, 7, 10, 12.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Особливості уваги як психічного процесу і стану людини.
2. Визначення уваги.
3. Функції уваги: активізація, забезпечення вибіркової пізнавальних процесів.
4. Роль уваги в сприйнятті, пам'яті, мисленні, здійсненні різних видів діяльності і спілкування людини.
5. Структури мозку, що беруть участь у механізмах уваги.

Ключові поняття: увага, властивості уваги, види уваги, мимовільна увага, не мимовільна увага, об'єм уваги, розвиток уваги.

Тема 15. Пам'ять.

Практичне заняття № 9 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Початок застосування експериментальних методів для дослідження процесів пам'яті. Г. Еббінгауз (безглузді склади). Г. Мюнстерберг (цифри).
2. Класичні методи дослідження пам'яті: 1) Метод утриманих членів ряду. 2) Метод вдалих відповідей або метод парних асоціацій. 3) Метод заучування. 4) Метод тотожних рядів або метод впізнавання.
3. Дослідження обсягу короткочасної пам'яті за методикою Джекобса (дослідження безпосереднього обсягу пам'яті).
4. Дослідження механічної пам'яті за допомогою беззмістовних складів.

Література: 3, 7-10, 12.

Семінарське заняття № 19 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Значення пам'яті в житті людини.
2. Розгорнуте визначення пам'яті.
3. Кількісні та якісні характеристики пам'яті.
4. Підстави для класифікації видів пам'яті.
5. Різновиди пам'яті.
6. Короткочасна пам'ять людини.
7. Довгострокова пам'ять людини.

Література: 3, 7-10, 12, 19-22

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Загальне уявлення про пам'ять.
2. Значення пам'яті в житті і діяльності людини, у навчанні, вихованні, спілкуванні з людьми.
3. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, впізнавання, забування.
4. Індивідуальні особливості пам'яті, їх якісні і кількісні характеристики.

Ключові поняття: пам'ять, процеси пам'яті, види пам'яті, кількісні характеристики пам'яті, якісні характеристики пам'яті, короткострокова пам'ять, довгострокова пам'ять.

Тема 16. Уява.

Практичне заняття № 10 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Оцінка яскравості-чіткості уявлень за методикою саморанжування (методика Д.Маркса).
2. Дослідження просторових уявлень методом хронометрії розумових дій» (методика Р. Шепарда).
3. Визначення індивідуальних особливостей уяви студентів та курсантів. Творча уява та її дослідження.
4. Використання даного факту при конструюванні проєктивних методик вивчення особистості типу ТАТ і тесту Роршаха.

Література: 1, 3, 7-10, 12.

Семінарське заняття № 20 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Поняття про уяву, її види.
2. Уява і творчість.
3. Уява і органічні процеси.
4. Творча уява та її дослідження.

Література: 1, 3, 7-10, 12, 20-22.

Самостійна робота (12 годин)**Питання за темою:**

1. Поняття про уяву, її основні відмінності від образів пам'яті і сприйняття.
2. Роль уяви в житті людини.
3. Використання уяви в аутотренінгу і психотерапії.
4. Види уяви: активна, пасивна продуктивна, репродуктивна – їх особливості.
5. Сновидіння, галюцинації і мрії як види уяви.
6. Уява і творчість.
7. Зв'язок процесу творчості з уявою.

Ключові поняття: уява, види уяви, творчість, творча уява, створення образів уяви.

Тема 17. Мислення.**Практичне заняття № 11 (1 година)****Питання для обговорення:**

1. Дослідження особливостей наочно-дієвого мислення при рішенні задач «Складання фігур із сірників» та методики «Ханойська башта».
2. Дослідження особливостей наочно-образного мислення за допомогою методик «Подвійної стимуляції» (Виготського-Сахарова) та методу піктограм.
3. Оцінка понятійного мислення за допомогою методик «Порівняння понять» та «Виключення зайвого», «Прості аналогії» та «Складні аналогії».

Література: 2-6, 9, 11.

Семінарське заняття № 21 (3 години)**Питання для обговорення:**

1. Загальне уявлення про мислення.
2. Мислення як процес розв'язування задач.
3. Мислення та емоції.
4. Теорії мислення.

Література: 2-6, 9, 11, 19-21.

Самостійна робота (12 годин)**Питання за темою:**

1. Природа і види мислення.
2. Поняття про мислення.
3. Відмінність мислення від сприйняття й інших психічних процесів.
4. Мислення як узагальнення й опосередковане відображення дійсності в її істотних властивостях і відносинах.
5. Основні процеси мислення: поняття, судження, умовивід.
6. Види мислення.
7. Теорії мислення в психології.
8. Типи теорій мислення.

Ключові поняття: мислення, операції мислення, форми мислення, методи мислення, види мислення, конвергентне мислення, дивергентне мислення, теорії мислення.

Тема 18. Інтелект і когнітивні стилі.

Практичне заняття № 12 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Оцінка властивостей слухової уваги за допомогою методики «Переплутані інструкції».
2. Огляд методів дослідження інтелекту. Тест Амтхауера. Тест Векслера. Матриці Равена. Кубики Кооса. Тест Айзенка. Короткий орієнтувальний тест (КОТ) як засіб вивчення інтелекту.

Література: 2-6, 9, 11.

Семінарське заняття № 22 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика інтелекту.
2. Види інтелекту та їх характеристика.
3. Творчість як прояв інтелекту.
4. Теорії інтелекту.

Література: 2-6, 9, 11, 20, 21.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Загальна характеристика інтелекту.
2. Основні властивості інтелекту.
3. Його відмінності від мислення та зв'язок з ним.
4. Види інтелекту та їх характеристика (науковий, професійний, життєвий, сімейний, управлінський, соціальний, загальний інтелект тощо).
5. Текучий та кристалічний інтелект.
6. Теорія розумової логіки та її сутність.
7. Проблемний простір – психологічна реальність.
8. Творчість як прояв інтелекту.
9. Когнітивні стилі.

Ключові поняття: інтелект, види інтелекту, загальний інтелект, емоційний інтелект, вербальний інтелект, когнітивний стиль.

Тема 19. Мовлення.

Практичне заняття № 13 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Дослідження еготизму.
2. Асоціативні методи оцінки мовлення.
3. Аудіювання мовлення.
4. Побудова індивідуального профілю аудитора (слухача).
5. Оцінка властивостей слухової уваги за допомогою методики «Переплутані інструкції».
6. Дослідження темпу усної мовної діяльності за тестом для читання.

Література: 1-3, 7-9, 11.

Семінарське заняття № 23 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Поняття про мову та мовлення.
2. Функції мовлення.

3. Види мовлення.
4. Порушення мовлення.

Література: 1-3, 7-9, 11, 20.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Поняття про мову та мовлення.
2. Розвиток засобів комунікації в живій природі.
3. Основні відмінності комунікації у тварин та людини.
4. Поняття (слово).
5. Функції мовлення.
6. Види мовлення.
7. Зовнішнє, внутрішнє та егоцентричне мовлення.
8. Цілеспрямоване та спонтанне.
9. Усне та письмове мовлення.

Ключові поняття: мова, мовлення, види мовлення, функції мовлення, знакові системи, порушення мови.

Тема 20. Емоції та воля.

Практичне заняття № 14 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Дослідження емоційного відгуку (емпатичних тенденцій) за методикою А.Мехрабіана.
2. Дослідження домінуючих емоційних станів (опитувальник Л.А.Рабінович).
3. Методики дослідження домінуючих базальних емоцій (Модифікована методика Т.Дембо. Методика емоційних циклів В.П.Сочивко. Методика «Дослідження експресії» Л.Є.Богіної).
4. Дослідження суб'єктивного контролю (шкала локусу контролю Дж. Роттера).
5. Дослідження наполегливості. Дослідження імпульсивності (тест-опитувальник В.А.Лосенкова).

Література: 2-4, 10,12,14-15.

Семінарське заняття № 24 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика емоцій.
2. Рівні та види емоційного реагування.
3. Аспекти розвитку емоцій.
4. Теорії емоцій.
5. Характеристика волі.

Література: 2-4, 10,12,14-15, 21.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Загальна характеристика емоційно-вольової сфери особистості, її значення в житті людини.
2. Функціональне призначення афективної сфери.
3. Поняття афективного простору та емоційної спрямованості особистості.

4. Питання взаємозв'язку пізнавальної та афективної сфер: їх відмінності та єдність.
5. Класифікації емоцій.
6. Почуття та їх види.
7. Класифікація емоцій Б.І. Додонова.
8. Фундаментальні емоції та емоційні риси за К. Ізардом
Ключові поняття: емоції, рівні емоцій, види емоцій, розвиток емоцій, теорії емоцій, воля, вольові риси, вольові процеси, порушення волі.

Тема 21. Емоційні стани особистості та види емоційних реакцій.

Практичне заняття № 15 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Профілактика виснаження. Боротьба з дистресом.
2. Дослідження психічних станів (методика САН).
3. Дослідження психічної активації, інтересу, емоційного тону, напруги і комфортності.
4. Дослідження домінуючих емоційних станів (опитувальник Л.А.Рабінович).

Література: 2-4, 8-10.

Семінарське заняття № 25 (3 години)

Питання для обговорення:

1. Визначення психічного стану.
2. Класифікація психічних станів.
3. Загальна характеристика стресу.
4. Дослідження психічних станів.

Література: 2-4, 10,12,14-15, 19.

Самостійна робота (12 годин)

Питання за темою:

1. Психічні стани особистості в різних ситуаціях життєдіяльності.
2. Стан страху та шляхи його подолання.
3. Депресивний стан.
4. Радість та ейфорія.
5. Загальна характеристика стресу.
6. Фізіологічний та психологічний стрес.
7. Інформаційний та емоційний стрес.
8. Дистрес та еустрес.
9. Стресори.
10. Фізичні та психологічні стресори.

Ключові поняття: психічні стани, емоційні стани, монотонія, стрес, втома, добові цикли, види психічних станів, теорії емоцій, воля.

Розділ 4. ПСИХОЛОГІЯ МОТИВАЦІЇ.

Тема 22. Потребнісно-мотиваційна сфера особистості.

Практичне заняття № 16 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Дослідження самооцінки та рівня домагань.

2. Дослідження мотиваційної сфери особистості (опитувальник для вимірювання мотивації досягнення, розроблений А.Мехрабіаном;
3. Опитувальник мотивації до успіху(Елерс);
4. Методика «Мотивація навчання у ВНЗ» Т.І.Льїна).

Література: 1-3, 10-15.

Семінарське заняття № 26 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Мотивація і діяльність.
2. Мотивація й особистість.
3. Мотивація досягнення та уникнення.
4. Методи дослідження мотивації.

Література: 1-3, 10-15, 21, 22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Мотивація і діяльність.
2. Поняття і теорія каузальної атрибуції.
3. Мотивація досягнення успіхів і невдач.
4. Індивідуальні розходження між людьми, орієнтованими на успіх і невдачу.
5. Атрибуція успіхів і невдач різними індивідами.
6. Поводження людей з різною самооцінкою у випадках успіхів і невдач.
7. Мотивація досягнення і тривожність.
8. Особистісна і ситуаційна тривожність.

Ключові поняття: діяльність, мотивація, потреби, особистісні риси, мотивація уникнення, мотивація досягнення, дослідження мотивації.

Тема 23. Теорії та експериментальне вивчення мотивації.

Практичне заняття № 17 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Дослідження ціннісних орієнтацій М. Рокича.
2. Морфологічний тест життєвих цінностей;
3. Методика виміру художньо-естетичних потреб;
4. Методика дослідження потреби в спілкуванні.

Література: 1-3, 10-15.

Семінарське заняття № 27 (1 година)

Питання для обговорення:

1. Виникнення основних напрямків дослідження мотивації наприкінці XIX ст
2. Сучасні напрямки в дослідженнях мотивації поведінки людини.
3. Мотивація досягнення та уникнення.
4. Загальне положення справ з розробкою проблем мотивації у нашій країні.

Література: 1-3, 10-15, 21, 22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Короткий нарис з історії теоретичної розробки проблем мотивації.
2. Перші мотиваційні пояснення поведінки людини і тварин.

3. Виникнення основних напрямків дослідження мотивації наприкінці XIX ст. під впливом теорії еволюції Ч. Дарвіна.
 4. Теорія інстинктів і біологічних потреб У. Макдаугола.
 5. Бихевіористські концепції мотивації (Е. Толмен, К. Халл).
 6. Класифікація людських потреб по Г. Мюррею і А. Маслоу.
 7. Теорії мотивації, що з'явилися на початку XX ст.
 8. Сучасні напрямки в дослідженнях мотивації поведінки людини.
- Ключові поняття:* напрямки дослідження мотивації, поведінка людини, сучасний стан дослідження мотивації.

Тема 24. Мотивація праці.

Практичне заняття № 18, 19 (4 години)

Питання для обговорення:

1. Дослідження потреби в досягненні.
 2. Дослідження конфліктності особистості;
 3. Дослідження мотивації працівників за допомогою методики К. Замфір в модифікації А. Реана;
 4. Перегляд науково-навчального фільму.
- Література: 1-3, 10-12.

Семінарське заняття № 28 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Сутність теорії Х та теорії У Д. МакГрегора.
 2. Двохфакторна модель мотивації Ф. Герцберга.
 3. Теорія очікування В. Врума.
 4. Теорія постановки цілі Е. Локка.
- Література: 1-3, 10-15, 21, 22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Внутрішні мотиви праці.
2. Зовнішня стимуляція праці.
3. Фактори високої мотивації праці.
4. Сутність теорії Х та теорії У Д. МакГрегора.
5. Двохфакторна модель мотивації Ф. Герцберга.
6. Теорія очікування В. Врума.
7. Теорія постановки цілі Е. Локка.

Ключові поняття: теорії мотивації праці, внутрішня мотивація, зовнішня мотивація, заохочення, стягнення, стимуляція.

Розділ 5. ПСИХОЛОГІЯ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ.

Тема 25. Визначення та особливості психічних станів.

Практичне заняття № 20 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Методика діагностики САН.
2. Методика дослідження стану фрустрації.
3. Методика діагностики рівня емоційного вигорання.
4. Методика дослідження професійного вигорання.

5. Дослідження депресивних станів за допомогою шкали депресії А. Бека.
Література: 4, 8-10, 14, 15.

Семінарське заняття № 29 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Сутність психічних станів та їх особливості.
2. Фізіологічні основи та зовнішні вияви психічних станів
3. Психічні стани особистості в різних ситуаціях життєдіяльності.
4. Загальна характеристика стресу.
5. Механізми адаптації людини до стресових ситуацій.

Література: 4, 8-10, 14, 15, 19-22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Загальна характеристика стресу.
2. Фізіологічний та психологічний стрес.
3. Інформаційний та емоційний стрес.
4. Дистрес та еустрес.
5. Стресори.
6. Фізичні та психологічні стресори.
7. Схема розвитку стресу.
8. Ознаки стресових станів: організаційні та особистісні фактори.
9. Фізіологічні механізми стресу.
10. Симпатоадреналінова та гіпоталамо-надниркова системи реагування на стресори.
11. Стадії розвитку стресу: стадія напруги, мобілізації чи тривоги; стадія адаптації; стадія виснаження.
12. Механізми адаптації людини до стресових ситуацій.
13. Профілактика виснаження. Боротьба з дистресом.

Ключові поняття: психічні стани, особливість психічних станів, напруга, стрес, види стресу, профілактика стресу, адаптація, адаптивність.

Тема 26. Класифікація, саморегуляція та діагностика психічних станів.

Практичне заняття № 21 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Дослідження глибини переживання самотності.
2. Дослідження з виявлення виду самотності.
3. Методика діагностики «Самооцінка емоційних станів» Г. Айзенка.

Література: 4, 8-10, 14, 15.

Семінарське заняття № 30 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Класифікація психічних станів.
2. Стан страху та шляхи його подолання.
3. Депресивний стан.
4. Радість та ейфорія.

Література: 4, 8-10, 14, 15, 19-22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Класифікація психічних станів.
2. Особливості психічних станів.
3. Фізіологічні основи та зовнішні вияви психічних станів.
4. Психічні стани особистості в різних ситуаціях життєдіяльності.
5. Стан страху та шляхи його подолання.
6. Депресивний стан.
7. Радість та ейфорія.

Ключові поняття: класифікація психічних станів, стан страху, депресивний стан, радісний стан, ейфорія.

Розділ 6. ПСИХОЛОГІЯ ЕМОЦІЙ І ПОЧУТТІВ.

Тема 27. Емоції та почуття.

Практичне заняття № 22, 23 (4 години)

Питання для обговорення:

1. Порівняльний аналіз різних теорій емоцій.
2. Роль виховання почуттів у формуванні особистості.
3. Дослідження впливу емоційної напруги на діяльність.
4. Методи профілактики стресу.

Література: 4, 8-10, 14, 15.

Семінарське заняття № 31 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика емоцій та почуттів.
2. Вплив емоцій на людину.
3. Види емоцій та почуттів.
4. Вищі почуття.
5. Емоційні особливості та властивості особистості.
6. Вираження емоцій та почуттів.

Література: 4, 8-10, 14, 15, 19-22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Поняття про емоції та їх значення в житті людини.
2. Основні функції емоцій: комунікативна, регулятивна, сигнальна, захисна, мотиваційна, оціночна, стимулююча.
3. Відмінності емоцій від відчуттів та почуттів. емоції людини та тварини.
4. Характеристики емоційного реагування: знак, вплив на поведінку та діяльність, інтенсивність, тривалість, предметність, якість та ступінь довільності.

Ключові поняття: емоції, почуття, види емоцій, види почуттів, вищі почуття, емоційні властивості особистості, вираження емоцій.

Тема 28. Функції емоцій.

Практичне заняття № 24 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Проективні методи дослідження емоційних проявів.
2. Фізіономічний тест Куніна.
3. Методика «Мої свята».

4. Кольоровий тест Ф. Люшера.
5. Тест агресії (Hand-test).
6. Графічна методика «Кактус».

Література: 4, 8-10, 14, 15.

Семінарське заняття № 32 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Функції емоцій та почуттів.
2. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій та почуттів.
3. Суть сигнальної та регулятивної функції почуттів.
4. Основні форми переживань почуттів.

Література: 4, 8-10, 14, 15, 19-22.

Самостійна робота (20 годин)

Питання за темою:

1. Функції емоцій та почуттів.
2. Емоції та свідомість.
3. Фактори, які заважають усвідомленню емоцій.
4. Вплив емоцій на сприйняття.
5. Емоції та робота пам'яті.
6. Емоційна пам'ять.
7. Вплив емоцій на уяву.
8. Емоції та мислення.
9. Вплив емоцій на діяльність людини.
10. Зв'язок емоцій та потреб людини.
11. Емоції та особистість.

Ключові поняття: функції емоцій, функції почуттів, фізіологічні основи емоцій, сигнальна функція емоцій, регулятивна функція емоцій, форми переживання почуттів.

Тема 29. Теорії та експериментальне вивчення емоцій.

Практичне заняття № 25 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Методики дослідження емоційних властивостей особистості.
2. Друга диференційна шкала емоцій К. Ізарда.
3. Методика «Визначення емоційності».
4. Тест «Характеристики емоційності».
5. Методика діагностики емоційності за В.М. Русаловим.

Література: 4, 8-10, 14, 15.

Семінарське заняття № 33 (2 години)

Питання для обговорення:

1. Порушення емоцій при нервово-психічних розладах.
2. Порушення емоційної сфери при неврозах.
3. Порушення у хворих з органічним враженням головного мозку.
4. Порушення афективного компонента емоцій у хворих параноїдальною шизофренією.

Література: 4, 8-10, 14, 15, 19-22.

Самостійна робота (20 годин)**Питання за темою:**

1. Вивчення вегетативних проявів емоцій.
2. Розпізнавання емоцій за виразом обличчя.
3. Невербальні засоби прояву емоцій.
4. Розпізнавання емоцій у вокальній мові на основі принципу емоційно-семантичної інверсії.
5. Дослідження настрою.
6. Самооцінка емоційного стану (Шкала оцінки значущості емоцій Б.І.Додонова).
7. Методика «Оцінка настрою». Самооцінка психічних станів за Г.Айзенком.).

Ключові поняття: страх, тривога, депресія, манія, апатія, дисфорія, амбівалентність, відчуття втрати почуттів.

Тема 30. Почуття, емоції, емоційні стани та особистість.**Практичне заняття № 25, 26 (4 години)****Питання для обговорення:**

1. Методики дослідження емоційних реакцій..
2. Методика виключення зображення (М.Ю. Лотоцька, Є. В. Заїка).
3. Методика емотивна оцінка понять (М. Ю. Лотоцька, Є.В. Заїка).
4. Методика класифікація іменників (М. Ю. Лотоцька, Є. В. Заїка).

Література: 4, 8-10, 14, 15.

Семінарське заняття № 34 (2 години)**Питання для обговорення:**

1. Методики визначення емоційних станів.
2. Методики визначення нервового напруження
3. Профілактика нервово-психічних розладів.

Література: 4, 8-10, 14, 15, 19-22.

Самостійна робота (20 годин)**Питання за темою:**

1. Загальні тенденції вікових змін емоційної сфери.
2. Емоційна сфера дітей, підлітків, юнаків, дорослих та літніх людей.
3. Вікові зміни різних проявів емоційності.
4. Статеві відмінності в емоційній сфері.
5. Причини емоційних порушень та їх характеристика.
6. Емоційна сфера при різних патологіях.
7. Емоційно обумовлені патологічні зміни психічного та фізичного здоров'я.

Ключові поняття: дослідження емоційних реакцій, нервово напруження, неврози, неврастенія, істерія, психоз.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, що використовуються у процесі **лекційних занять**:

- лекція з елементами пояснення;
- лекція-бесіда;
- лекція-дискусія;
- ілюстрація наочних матеріалів;

Методи навчання, що використовуються під час **практичних занять**:

- виконання вправ та завдань;
- робота з текстом підручника (конспектування, анотування, реферування, цитування тощо);
- кейс-методи;
- самостійна робота.

Методи навчання, що використовуються під час **семінарських занять**:

- підготовка докладів;
- самостійна робота з літературою;
- бесіди, дискусії;
- метод «мозкового штурму».

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Усне опитування, письмове тестування, реферат, презентація, доклади, поточний контроль, підсумковий контроль.

Підсумковий контроль. Для контролю засвоєння курсу навчальним планом передбачений залік та іспит. Проведення підсумкової атестації і отримання на ній позитивної оцінки включає: а) оцінку проміжної атестації (результати модуля), б) оцінку відвідуваності занять і активність в аудиторії; а також в) оцінку виконання усіх завдань самостійної роботи.

Поточний контроль. Для поточного контролю використовуються результати практичних занять.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

1 семестр – залік

Розділ 1								Розділ 2			Сума
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
9	9	9	9	10	9	9	9	9	9	9	

T1, T2 ... T11 – теми розділів.

Розподіл балів за формами контролю.

- відвідування заняття (пара) — 3; ... 10 пар — до 30 балів
- відповідь під час семінару — 2; ... 15 семінари — до 30 балів
- виконання практичного завдання — 3; ... 5 практичних завдання — до 18 балів
- контрольне письмове тестування — 1-8; ... 2 письмових тестування — до 16 балів
- підготовка та виступ з рефератом — 6
- тощо.

2 семестр - іспит

Розділ 3										іспит	Сума
Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20	Т 21	21	100
7	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

T12, T13 ... T21 – теми розділів.

Розподіл балів за формами контролю.

- відвідування заняття (пара) — 2 ... 10 пар — до 20 балів
- відповідь під час семінару — 2; ... 15 семінари — до 30 балів
- виконання практичного завдання — 3 ... 5 практичних завдання — до 18 балів
- контрольне письмове тестування — 1-5,5; ... 2 письмових тестування — до 11 балів
- тощо.

3 семестр - іспит

Розділ 4			Розділ 5		Розділ 6				іспит	Сума
Т 22	Т 23	Т 24	Т 25	Т 26	Т 27	Т 28	Т 29	Т 30	21	100
8	8	9	9	9	9	9	9	9		

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: опорні конспекти лекцій, підручники та навчальні посібники, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; ілюстративні матеріали, профільні ресурси інтранету/інтернету.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Бенеш, Гельмут Психологія : dtv-Atlas : довідник : пер. з нім. / Гельмут Бенеш. – Київ : Знання-Прес, 2007. 510 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. К.: Центр учбової літератури, 2009 . 1007 с.
3. Варій М. Й. Психологія : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016 . 287 с.
4. Дрозденко, К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах : Навч. посібник. Київ : Професіонал, 2004 . 304 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2004 . 272 с.
6. Максименко С. Д. Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посібник. Київ : Форум, 2000 . 544с.
7. Харченко С. В. Вступ до загальної психології : навч.посібник Харків : ХНУВС, 2009 192 с.

Допоміжна:

9. Лозниця В. С. Основи психології та педагогіки : навч. посіб / В. С. Лозниця - Київ : КНЕУ, 2001. - 288 с.
10. Тодорова І. С., Павленко В. І. Психологія і педагогіка : навч. посібник / І. С. Тодорова - Київ : Центр учб. літ., 2016. - 227 с.
11. Ушакова І. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій / І. М. Ушакова - Х. : НУЦЗУ, 2016. - 191 с.

Інформаційні ресурси

12. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
13. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
14. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
15. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbisnbuv.gov.ua/>

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із спеціальності 053 Психологія, Освітньої програми «Психологія»

Укладач:

Радько Ольга Василівна

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки

Друкується в авторській редакції

План 2022

Підписано до друку 04.05.2023 р. Формат 60*84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 1,99. Обл.-вид. арк. 2,08. Тираж 100. Зам. №

ХДАК, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4